YAKUBA v. UKRAINE

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Юлії Ісаєвої

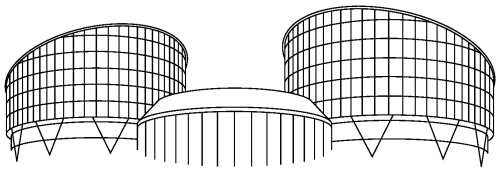

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЕРТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ЯКУБА ПРОТИ УКРАЇНИ»

(Заява № 1452/09 *)*

© Переклад: адвоката, кандидата юридичних наук, доцента,
заслуженого юриста України
Олександра Дроздова

адвоката, кандидата юридичних наук,
директора Адвокатського бюро «Дроздова та партнери»
Олени Дроздової

Юлії Ісаєвої

Офіційне цитування:
CASE OF YAKUBA v. UKRAINE
(Application no. 1452/09)
Офіційний текст англійською мовою:
http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-189740

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ
12 Лютого 2019 року

Рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

YAKUBA v. UKRAINE

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Юлії Ісаєвої

У справі Якуба проти України,

Європейський суд з прав людини на засіданні Четвертої Секції, до складу якої увійшли:

Пауло Пінто де Альбукерке, *Голова*,
Ганна Юдківська,
Фаріс Вехабовіч,
Юлія Антоанелла Моток,
Жорж Раварані,
Марко Босняк,
Петер Пацолай, *судді,*
та Маріалена Цирлі, *Секретар секції*,

Після нарад за зачиненими дверима 22 січня 2019 року,

Проголошуючи наступне рішення, прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 1452/09), поданою до Суду проти України 10 березня 2009 року на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянином України паном Василем Івановичем Якубою (далі – заявник).

2. Заявника, якому було надано правову допомогу, представляв пан Марков, юрист, який практикує у м. Одеса. Уряд України (далі – «Уряд») було представлено Урядовим уповноваженим, останнім часом паном Ліщиною.

3. Заявник стверджував, зокрема, за змістом положень статті 3 Конвенції, що його було піддано жорсткому поводженню правоохоронними органами під час арешту, згідно із статтею 6 Конвенції йому не було надано дозвіл на огляд відеозапису, що містив докази збуту ним наркотичних засобів таємному агенту (закупнику), і що національні суди не забезпечили йому права на допит закупника, відповідно до статті 34 Конвенції органи влади відмовилися надати заявникові дозвіл на одержання копій документів, необхідних для пред'явлення його заяви до Суду.

4. 11 січня 2011 року Уряд повідомили про заяву. На цьому етапі провадження Уряду не було запропоновано подавати зауваження стосовно цієї справи. 9 жовтня 2013 року Суд запропонував Уряду подати зауваження щодо прийнятності та суті заяви.

YAKUBA v. UKRAINE

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Юлії Ісаєвої

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявник народився у 1971 році та під час останнього спілкування із Судом утримувався під вартою у м. Кіровограді.

A. Оперативна закупка наркотичних засобів у заявника та його арешт

6. Заявника, раніше судимого за вчинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, було залучено до проведення тестового таємного збуту наркотичних засобів.

7. Відповідно до рішень національних судів П., фізична особа, ймовірно обрана міліцією як таємний агент (закупник), отримав готівку у присутності понятих і, згодом, поза їх увагою, тричі придбав у заявника шприци, наповнені наркотичним засобом – опіумом, які він передав правоохоронним органам у присутності свідків. Очевидним є те, що перший епізод було зафіксовано на відео прихованою камерою (див. п. 15).

8. Пізніше заявника було засуджено за три епізода збуту наркотичних засобів опіоїдної субстанції у невеликій кількості особі П., 26 лютого, 6 та 9 березня 2007 року (див. п. 21).

9. 9 березня 2007 року заявника було заарештовано. Під час судового розгляду заявник визнав, що на момент арешту у нього у рукаві був шприц, заповнений наркотиками, і, намагаючись позбутися останнього, випрснув рідину на светр і кинув шприц на землю. У подальшому під час провадження він почав заперечувати, що мав шприц на момент арешту, хоча він продовжував визнавати, що того дня він придбав наркотичні засоби для власного споживання (див. п. 19).

10. Працівники правоохоронних органів штовхнули заявника на землю і наділи на нього наручники. Згідно із твердженнями заявника після того, як його було знерухомлено на місці, міліція продовжувала тягнути його, завдаючи фізичний біль, принижуючи його честь.

B. Твердження заявника про жорстоке поводження

11. У день арешту працівники правохоронних органів подали доповіді своїм начальникам із заявами про те, що заявник намагався знищити докази під час арешту, тому вони застосували заходи впливу («*були застосовані заходи впливу*»), щоб не допустити знищення, і наділи на нього наручники.

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Юлії Ісаєвої

12. 15 березня 2017 року адвокат заявника заявив клопотання слідчому провести медичне обстеження заявника. Адвокат стверджував, що заявник був побитий працівниками міліції під час арешту, а також згодом й у відділенні правоохоронного органу. Того ж дня було проведено медичний огляд заявника експертом, який встановив подряпини на правій руці та на обох колінах, які могли бути завдані заявникові 9 березня 2007 року. Подряпини на ногах могли бути викликані падінням.

13. 8 травня 2007 року органами прокуратури було відмовлено у порушенні кримінальної справи проти працівників міліції, які брали участь у арешті заявника. Заявником це рішення не оскаржено, хоча він стверджував у судах, що піддавався жорстокому поводженню працівниками міліції під час арешту. Текст його заяв стосовно таких заяв не було подано до Суду. Суди, відхиливши скарги як необґрунтовані, (див. п.п. 21, 24 і 26) дійшли висновку, що міліція застосовувала заходи впливу проти заявника під час його арешту на законних підставах, і що прокуратура розглянула скарги заявника належним чином.

C. Кримінальні провадження щодо заявника

14. У день арешту та у подальшому під час досудового розслідування заявникові було роз'яснено його права як підозрюваного у вчиненні злочину, а слідчим були вчинені дії з метою проведення допиту заявника. Натомість заявник стверджував, що він бажає зберігати мовчання.

15. 20 квітня 2007 року слідчий міліції у присутності двох понятих провів перегляд відеозапису і зазначав у звіті (протоколі слідчих дій), що за результатами перегляду встановлено збут наркотичних засобів заявником особі П. Адвокат заявника заявив клопотання щодо перегляду відеозапису. 27 квітня 2007 року йому було відмовлено на тій підставі, що особа П. підлягала особливому захисту, перегляд відеозапису міг призвести до розкриття його особистості, що могло загрожувати його життю і здоров'ю.

16. Заявник повідомив слідчий орган, що особа Б. перебувала у заявника в день арешту і могла підтвердити, що він придбав наркотичні засоби для власного споживання. Заявник, встановивши дані особи Б., місце проживання (сусідня вулиця) без уточнення адреси, звернувся із клопотанням допитати особу Б. як свідка. Слідчий наказав міліції розшукати особу Б. У подальшому міліція повідомила, що їх пошук був безуспішним.

17. Особа П. під час допиту пояснила, як було придбано наркотичні засоби у заявника тричі під час оперативної закупки.

18. В обвинувальному висновку щодо заявника, направленому до Кіровського районного суду м. Кіровограда як суду першої інстанції, особу П. визнано одним із свідків, яких необхідно допитати під час судового розгляду справи. У висновку також зазначено, що звіт правоохоронного органу, у якому узагальнено відеозапис першого епізоду збуту (див. пункт 15), є одним із елементів доказу проти заявника.

19. Заявник погодився, що 9 березня 2007 року він придбав і зберігав наркотичні засоби не для продажу, а для особистих потреб, разом із ним була особа Б. Заявник спростував придбання або продаж наркотиків у двох інших епізодах. На початку судового розгляду справи заявник визнав, що під час арешту у нього був шприц, заповнений наркотичними засобами, і, намагаючись його позбутися, він витиснув рідину на одяг. Пізніше у судовому процесі він заперечив той факт, що мав шприц із наркотичними засобами під час арешту.

20. Крім того, під час судового розгляду кримінальної справи заявник звернувся до суду із клопотанням про надання стороні захисту доступу до відеозапису першого епізоду збуту наркотичної речовини, допит особи П. (закупника) та особи Б. (див. пункт 16), а також судово-медичного експерта, який надав висновок, що одяг заявника і шприц, знайдені на ньому в день арешту, містили сліди забороненого наркотичного засобу. Такі клопотання були відхилені судом без наведення відповідних мотивів.

21. 26 червня 2007 року рішенням суду першої інстанції визнано заявника винним у збуті наркотичних засобів і засуджено до восьми років ув'язнення. Судом визнано доведеним, що заявником тричі було збуто наркотичні засоби особі П. у лютому та березні 2007 року. Суд посилався на:

(i) заяви у суді співробітника правоохоронних органів, який організував оперативну закупку, і одного із понятих (свідків), які засвідчили записи цієї операції (див. пункт 7). Свідком було деталізовано процедуру проведення закупки, а саме: тричі банкноти з певними номерами були передані особі П., щоб придбати наркотичні засоби у заявника; потім особа П. повернулася із наповненими шприцами, стверджуючи, що він придбав їх у заявника. Аналогічні обставини були засвідчені співробітником міліції;

(ii) письмові показання особи П. та іншого офіцера міліції, які брали участь в організації оперативної закупки, отримані на стадії досудового розслідування;

(iii) факт, задокументований у міліцейському звіті (протоколі слідчих дій), що банкнота, яка була використана міліцією під час оперативної закупки, була знайдена у заявника під

час арешту. Виходячи зі змісту рішення суду першої інстанції залишилося не зрозумілим, у яку саме з трьох дат було вилучено зазначену банкноту;

(iv) висновками експертизи було підтверджено, що светр заявника містив сліди наркотичних засобів, як і шприци, що були придбані закупником у заявника.

22. Відповідно до рішень національних судів у період з вересня 2007 року по січень 2008 року під час підготовки апеляційної скарги заявник знайомився із матеріалами справи принаймні двадцять один раз.

23. Заявник разом із адвокатом оскаржили в апеляційному порядку фактичні обставини справи та юридичну кваліфікацію подій, що були встановлені судом першої інстанції. Вони також скаржилися на відмови суду у задоволенні клопотань про виклик і допит П., розслідування скарг заявника на жорстоке поводження з боку міліції, а також перегляду відеозапису оперативної закупки. Вони піддали сумніву фактичне існування відеозапису та адекватне висвітлення на ньому подій, враховуючи те, що ані показання П. під час досудового розслідування, ані записи, пов'язані з оперативною закупкою, не підтверджували саме факту існування такого відеозапису.

24. 25 березня 2008 року Апеляційний суду Кіровоградської області залишив вирок проти заявника у силі. Судом встановлено, що не було допущено жодних істотних процесуальних порушень у провадженні та засудження ґрунтувалося на достатніх доказах. Апеляційний суд також зазначив, що на додаток до доказів, на які посилався суд першої інстанції, вину заявника також підтверджено звітом слідчого про перегляд відеозапису оперативної закупки (див. п. 15).

25. Заявник подав касаційну скаргу. Сторони не надали копію цієї скарги. З тексту рішення Верховного Суду випливає те, що заявник навів аргументи, які значною мірою подібні до аргументів, викладених у його першій скарзі.

26. 4 вересня 2008 року суддею Верховного Суду було встановлено, що касаційна скарга заявника була необґрунтованою, і заявникові було відмовлено у відкритті касаційного провадження. Зокрема, суддя встановив, що показання свідків, на яких ґрунтувався обвинувальний вирок, були належним чином перевірені і що судом апеляційної інстанції законно відмовлено заявникові у доступі до матеріалів справи.

D. Спроби заявника отримати копії документів для звернення до Суду.

27. З метою обґрунтування своєї заяви, зокрема скарг на несправедливий судовий розгляд, заявник подав до суду першої інстанції, у якому зберігалися матеріали справи, чимало запитів щодо отримання копій різних процесуальних документів, включаючи протоколи судових засідань, і його касаційну скаргу.

28. 10 жовтня 2008 року вказані клопотання були відхилені судом першої інстанції з посиланням на те, що під час виконання вироку суду та відбування покарання засудженим такої процедури процесуальним законодавством не передбачено. Суд першої інстанції надавав аналогічні відповіді на запити заявника від 30 березня 2009 року, 27 травня 2013 року. 28 жовтня 2008 року апеляційний суд також дав аналогічну відповідь.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

29. На час розгляду справи чинним законодавством, зокрема частиною 2 статті 307 Кримінального кодексу України (КК України) було встановлено, що повторне придбання наркотичних засобів або їхнє зберігання з метою подальшого збуту карається позбавленням волі на строк від 5 до 10 років. Частиною 2 статті 309 КК України повторне придбання та зберігання наркотичних засобів без мети подальшого збуту карається позбавленням волі на строк від 2 до 5 років.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

30. Заявник стверджує, що його було піддано жорстокому поводженню співробітниками правоохоронних органів, що суперечить статті 3 Конвенції:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

31. Уряд заперечив це твердження. Урядом було обґрунтовано, що заявником не було вичерпано ефективних національних засобів

правового захисту, оскільки він не оскаржив рішення про відмову у порушенні кримінальної справи проти працівників правоохоронних органів (див. пункт 13). Вони також стверджували, що скарга заявника була необґрунтованою: співрозмірні заходи впливу було вжито до заявника, аби перешкодити йому у знищенні доказів.

32. Суд зазначає, що у справі «Каверзін проти України» (№ 3893/03, п. 97, рішення від 15 травня 2012 року) вже було встановлено, що засоби правового захисту, запропоновані Урядом, не є ефективними. Проте скарга заявника у будь-якому випадку є неприйнятною із наступних причин.

33. За змістом повідомлень працівників міліції у день арешту було дійсно застосовано заходи впливу до заявника (див. пункт 11 вище). Однак, заявник, особисто визнав, що намагався знищити докази (див. пункт 19), а працівники правоохоронних органів вжили заходи впливу, щоб запобігти цьому знищенню і заарештувати його. Тому немає підстав піддавати сумніву висновки національних органів влади стосовно такого факту (див. пункт 13). Матеріали справи, зокрема, висновки медичної експертизи, повністю підтверджують такі факти (див. пункт 12). За таких обставин Суд немає жодних підстав сумніватися у тому, що вжиття заходів впливу було суворо необхідним, ураховуючи поведінку заявника.

34. Таким чином, ця частина заяви є явно необґрунтованою і повинна бути визнана неприйнятною відповідно до пунктів 3 (a) та 4 статті 35 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

35. Заявник скаржився на те, що прийняття неперевірених досудових свідчень особи П. та нерозголошення відеозапису оперативної закупки порушило його права, передбачені статтею 6 Конвенції, відповідними частинами яких передбачено:

«1. Під час розгляду будь-якого кримінального обвинувачення проти особи, кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... судом ...

...

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

...

(b) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту ...

(d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

...»

A. Прийнятність

36. Суд зазначає, що ця частина заяви не є явно необґрунтованою у розумінні пункту 3 (a) статті 35 Конвенції. У подальшому Суд бере до уваги, що вона не є неприйнятною із будь-яких інших підстав. Отже, частина заяви має бути визнана прийнятною.

B. Суть

1. Доводи сторін

37. Заявник стверджував, що було порушення пунктів 1 і 3 (d) статті 6 Конвенції через те, що особу П. не було допитано під час судового розгляду. Для особи П. не було реальної небезпеки, оскільки судовий розгляд заявника не привертав уваги громадськості. Не було встановлено жодних гарантій, які б забезпечували право на захист.

38. Крім того, заявник також обґрунтовував порушення пунктів 1 і 3 (b) статті 6, оскільки, його неодноразові клопотання про перегляд відеозапису оперативної закупки, як одного із основних доказів у справі, не було задоволено судом.

39. Уряд стверджував, що заявникові було надано достатньо часу для ознайомлення із матеріалами справи під час підготовки свого захисту, і що усіх свідків, показання яких мають відношення до провадження, було викликано та заслухано судом.

2. Оцінка Суду

(a) Обсяг скарг

40. Заявник заперечував факт збуту наркотичних засобів і не скаржився, що був жертвою провокації злочину з метою його викриття (порівн. «Любченко проти України» (рішення), № 34640/05, п. 33, від 31 травня 2016 року). Його захисник наполегливо намагався довести, що заявник придбав наркотичні засоби для власного споживання та споживання свого друга лише один раз, 9 березня 2007 року. Іншими

словами, заявник намагався довести, що він вчиняв злочин пов'язаний з наркотичними засобами, але він не брав участі у трьох епізодах їх придбання, за яке встановлено більш суворе покарання (див. пункт 29). Отже, перед Судом постало питання, чи було дійсно законно порушено кримінальну справу проти заявника, зважаючи на нездатність перевірити особу П. та переглянути відеозапис оперативної закупки.

(b) Відповідні загальні принципи

41. Згідно із усталеною прецедентною практикою Суду, гарантії, що містяться в пункті 3 статті 6, є характерними складовими загальної концепції справедливого судового розгляду, викладеної в пункті 1. Деякі права, невичерпний перелік яких представлений у пункті 3, відображають певні аспекти поняття справедливого судового розгляду у кримінальному провадженні. Якщо здійснюється перевірка яких-небудь дій на відповідність вимогам положень пункту 3, то не слід забувати про його основну мету, яка не може бути відірвана від своїх витоків. Таким чином, Суд розглядає скарги відповідно до пунктів 1 і 3 статті 6 у їх поєднанні (див. «Коррейя де Матуш проти Португалії» [ВП], № 56402/12, п. 119, рішення від 4 квітня 2018 року).

(i) Свідок обвинувачення

42. Суд сформулював загальні принципи, які повинні застосовуватися у випадках, коли свідок обвинувачення не був присутній на судовому засіданні, а заяви, зроблені ним раніше, були прийняті як докази у «Аль-Хавайа і Тахері проти Сполученого Королівства» ([ВП] №№ 2676/05 та 22228/06, п.п. 119-47, ECHR 2011) та «Шачашвілі проти Німеччини» ([ВП] № 9154/10, п.п. 110-131, ECHR 2015). Повторне викладення цих принципів можна знайти у «Сетон проти Сполученого Королівства» (№ 55287/10, п.п 57-59, від 31 березня 2016 року) і «Боєць проти України» (№ 20963/08, п.п. 74-76, від 30 січня 2018 року).

(ii) Розкриття доказів (пред'явлення)

43. Як правило, пункт 1 статті 6 вимагає, щоб органи прокуратури розкрили стороні захисту будь-які суттєві докази, що їм відомі, за або проти обвинуваченого (див. *Роу та Девіс проти*

Сполученого Королівства [ВП], № 28901/95, п. 60, ECHR 2000-II). Суд зазначає, що питання доступу до доказів може виникнути в контексті статті 6, у разі, якщо оскаржувані докази стосуються заявника, зокрема, якщо вони суттєво вплинули на обвинувачення, які було висунуто проти нього. Це стосується випадків, коли докази використовувались та були покладені в основу встановлення винуватості заявника або в них містилися такі відомості, які могли б дозволити заявникові виправдати себе або за його зверненням зменшити обсяг обвинувачення, висунутого проти нього. Слід також зазначити, що такими доказами у наведеному контексті є не лише докази, які безпосередньо пов'язані з фактами справи, але й інші докази, які можуть стосуватися допустимості, достовірності та повноти перших (див. *Матанович проти Хорватії*, № 2742/12, п. 161, від 4 квітня 2017 року із подальшими посиланнями).

44. Однак право на розкриття відповідних доказів не є абсолютним правом. У будь-якому кримінальному провадженні можуть виникати конкуруючі інтереси, наприклад, національна безпека або необхідність захищати свідків, що піддаються ризику репресій, або зберігати таємні поліцейські методи розслідування злочинів, які повинні бути урівноважені з правами обвинувачених. У деяких випадках може бути необхідним отримання певних доказів від сторони захисту, щоб зберегти основні права іншої особи або захистити важливий суспільний інтерес. Проте лише такі заходи, які обмежують право на захист і є суворо необхідними, є також припустимими згідно з пунктом 1 статті 6. Крім того, для того, щоб гарантувати обвинуваченому справедливий судовий розгляд, будь-які труднощі, які викликають обмеження прав захисту, повинні бути належним чином компенсовані процедурами, яких дотримуються судові органи *(див. «Роу та Девіс проти Сполученого Королівства» як зазначено вище, п. 61).*

45. У випадках, коли докази приховано від захисту на підставі публічного інтересу, це не завдання Європейського суду вирішувати, чи було таке нерозголошення гостро необхідним, оскільки, як правило, національним судам необхідно оцінювати докази, що надходять до них. Натомість, завдання Європейського суду полягає у тому, щоб переконатися, чи застосована процедура прийняття рішень у кожному конкретному випадку, наскільки це можливо, відповідала вимогам змагальності та рівності сторін, включаючи належні гарантії захисту інтересів обвинуваченого (там само, п. 62).

46. Зокрема, пунктом 3 (b) статті 6 гарантовано обвинуваченому «достатній час і можливості для підготовки свого захисту», - а отже, означає, що реальна діяльність щодо захисту з його боку може включати все, що є "необхідним" для підготовки до основного судового

розгляду справи. Обвинувачений повинен мати можливість організувати свій захист належним чином і без обмежень щодо можливості викласти всі належні захисту аргументи у суді першої інстанції і таким чином вплинути на результат судового розгляду. Крім того, засоби, якими повинен користуватись кожен, кого звинувачено у вчиненні кримінального злочину, включають можливість ознайомитись з результатами розслідувань, проведених протягом провадження, з метою підготовки судового захисту (див. *Леас проти Естонії*, № 59577/08, п. 80, від 6 березня 2012 року, із наступними посиланнями). Нездатність відкрити стороні захисту докази, які містять дані, що могли б дозволити обвинуваченому виправдати себе або скоротити строк покарання, буде означати відмову у засобах, необхідних для підготовки захисту, а отже, порушення права, гарантованого пунктом 3 (b) статті 6 Конвенції (там само, п 81).

(c) Застосування вищезазначених принципів у цій справі

(i) Чи існувала вагома причина для неявки особи П.

47. Виникає суперечність між наполегливістю слідчого органу щодо необхідності захисту особи П. та їх власної пропозиції, яка зафіксована в обвинувальному акті, викликати його до суду як свідка (див. п.п. 15, 18 відповідно). Національні суди не висловили жодних коментарів щодо цього питання. Суд робить висновок, що не було обґрунтовано доведено, що існувала вагома причина для неявки особи П.

(iii) Чи були показання особи П. єдиною або вирішальною підставою для засудження

48. Національні суди не коментували відповідний вплив різних елементів доказів проти заявника; вони просто віднесли досудові показання особи П. до інших доказів проти заявника (див. п. 21). Однак особа П. була єдиною особою, яка безпосередньо брала участь у збуті наркотичних засобів, що призвело до засудження заявника. Тому його показання, як виявилося, були вирішальними.

(iv) Чи існували достатні врівноважувальні фактори для компенсації невигідного становища захисту

49. Що стосується врівноважувальних факторів, заявник мав можливість сам відтворити хронологію подій, поставити під сумнів довіру до відсутнього свідка і вказати на будь-яку можливу непослідовність його показань. Існували також окремі підтверджуючі докази, принаймні, щодо деяких із трьох стверджуваних операцій з наркотичними засобами, особливо це стосується показань одного з свідків у суді, які спостерігали за оперативною закупкою і вилученням у заявника банкноти, яка була використана під час закупки (див. вище п. 21 (i) та (iii)).

50. Проте Суд вважає, що такі факти були явно недостатніми для компенсації невигідного становища захисту, особливо з огляду на процедуру, якої дотримувалися національні органи щодо відеозапису тих самих подій, з якими твердження особи П. і пов'язані.

(v) Не відкриття відеозапису та ставлення до цього національних судів

51. Процедура була такою, що дозволяла стороні обвинувачення визначити зміст цього обвинувального матеріалу поза межами будь-якої перевірки не тільки стороною захисту, але й національними судами (див., *із відповідними змінами*, «*Роу та Девіс проти Сполученого Королівства»*, процитовано вище, п. 63, та у порівнянні «*Джаспер проти Сполученого Королівства»* [ВП], № 27052/95, п. 56, від 16 лютого 2000 року). Стислий виклад відео, було підготовлено слідчим, а не незалежною стороною під судовим контролем (на відміну від справи *Матановича*, зазначено вище, п. 164). Національні суди не зважали на інтереси сторони захисту, не вдаючись до очевидного вивчення питання про те, чи існує реальна потреба захистити особу П., обґрунтовували засудження заявника певною мірою на не відкритих матеріалах, із якими лише стороні обвинувачення було дозволено ознайомитися, і зміст яких органи прокуратури визначали поза межами будь-якого контролю (див. п.п. 18 і 24 вище).

(vi) Висновок

52. Вищевказані міркування є достатніми для того, щоб Суд міг дійти висновку, що провадження у справі загалом було несправедливим.

53. Отже, було порушення пунктів 1 і 3 статті 6 Конвенції у зв'язку із визнанням неперевірених показань особи П. як доказів проти заявника та не відкриття відеозапису оперативної закупки.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 34 КОНВЕНЦІЇ

54. Заявник скаржився на те, що органи влади відмовилися надати йому копії документів, необхідних для обґрунтування своєї заяви до Суду. Суд вважає за доцільне розглянути цю скаргу за статтею 34 Конвенції, яка передбачає:

«Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права.»

55. Уряд стверджував, що під час кримінального провадження заявник та його адвокат мали доступ до матеріалів справи і могли робити необхідні копії.

56. Суд зауважує, що він вже розглядав подібні ситуації у справах, що стосуються України. Зокрема, у справі «Василь Іващенко проти України» (№ 760/03, п. 123, рішення від 26 липня 2012 року) було встановлено, що українська правова система не надає ув'язненим чітких і конкретних процедур, що дозволяють їм отримувати копії документів справи після завершення кримінального провадження. Відтоді Суд підтвердив такий висновок у багатьох рішеннях (див., наприклад, «Андрій Захаров проти України», № 26581/06, п. 69, від 7 січня 2016 року та «Мушинський проти України» [Комітет], № 3547/06, п. 48, від 15 вересня 2016 року, з подальшими посиланнями в ньому). У цій справі Уряд не надав жодних підстав Суду відступити від своїх попередніх висновків; відповіді національних судів на запити заявника (див. п. 28 вище) свідчать про те, що аналогічна проблема мала місце і у його справі.

57. Отже, Суд дійшов висновку, що державні органи не виконали своїх зобов'язань за статтею 34 Конвенції через відмову надати заявникові копії документів для звернення до Суду.

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

58. Заявник також скаржився:

(i) за змістом положень статті 6 Конвенції органи влади не забезпечили присутність особи Б. на судовому засіданні, щоб сторона захисту могла його допитати; не було можливості допитати експерта, який дослідив знайдені наркотичні засоби; не було надано достатньо часу для вивчення матеріалів справи після судового розгляду, для підготовки до його оскарження; що національні суди помилилися в оцінці доказів, засудивши за злочин, якого особа не вчиняла; що у ході досудового розслідування слідчі відмовилися дозволити пройти медичне лікування від наркоманії, що перешкоджало підготовці його захисту, а також те, що деякі документи були написані українською мовою, яку заявник не розумів;

(ii) згідно зі статтею 13 Конвенції, суди, які розглядають кримінальну справу, не усунули передбачуване порушення його прав;

(iii) відповідно до статті 2 Протоколу № 7 заявник скаржився, що Верховний Суд незаконно відхилив і першу, і другу касаційні скарги.

59. Розглянувши твердження заявника з огляду на всі матеріали, якими він володів, Суд вважає, що, оскільки питання, висвітлені у заяві, знаходяться у межах його компетенції, вони не розкривають жодного ознак порушення прав і свобод Конвенції. Звідси випливає, що ці скарги є явно необґрунтованими та повинні бути відхилені відповідно до пунктів 3 (a) та 4 статті 35 Конвенції.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

60. Статтею 41 Конвенції встановлено:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Юлії Ісаєвої

A. Шкода

61. Заявник вимагав 20 000 євро (EUR) за заподіяння моральної шкоди.

62. Уряд оскаржив цю вимогу.

63. Ухвалюючи рішення на засадах справедливості, Суд присуджує заявнику 2 500 євро в якості відшкодування моральної шкоди

B. Судові та інші витрати

64. Заявник також вимагав 3 600 євро на покриття судових витрат та витрат, які було сплачено на банківський рахунок представника заявника. Він подав письмові докази на підтвердження подання заяви, судових витрат та поштових витрат представника.

65. Уряд оскаржив цю вимогу, зважаючи на надмірний розмір.

66. Згідно з прецедентною практикою Суду заявник має право на відшкодування судових витрат тільки тоді та у тій сумі, коли буде доведено, що вони були фактично понесені та є обґрунтованими. У цій справі, враховуючи наявні документи, зазначені вище критерії та той факт, що заявник скористався правовою допомогою у розмірі 850 євро, що було сплачено представникові, Суд вважає за доцільне присудити суму в розмірі 1 500 євро за розгляд справи в Суді, яка буде перерахована на банківський рахунок представника заявника.

C. Пеня

67. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги відповідно до пунктів 1 і 3 статті 6 Конвенції щодо визнання неперевірених показань особи П. як доказу у справі та щодо не відкриття відеозапису оперативної закупки стороні захисту, а решту скарг у заяві неприйнятними;

2. *Постановляє,* щ обуло порушено пункти 1 і 3 статті 6 Конвенції;

3. *Постановляє*, що органи держави-відповідача не виконали своїх зобов’язань за статтею 34 Конвенції через відмову надати заявникові копії документів для подання заяви до Суду;

© Переклад Олександра Дроздова, Олени Дроздової, Юлії Ісаєвої

4. Постановляє

(a) упродовж трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 2 500 євро (дві тисячі п'ятсот євро), та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, у якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 1 500 євро (одна тисяча п'ятсот євро), та додатково суму будь-якого податку, який може бути стягнуто з заявника у якості компенсації судових та інших витрат, що сплачуються на банківський рахунок представника заявника;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 12 лютого 2019 року відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Маріалена Цирлі — Секретар

Пауло Пінто де Альбукерке — Голова